

Impressie van het namenmonument zoals architect Libeskind dat had ontworpen voor het Wertheimpark. Hie protest. ©

Amsterdam vindt eindelijk plek voor Holocaust Monument

Door: Tjerk Gualthérie Van Weezel

[De Volkskrant](#)

Volg de Volkskrant

Elke dag om 17.00 het laatste nieuws en analyses vanuit Den Haag in uw mailbox? Schrijf u in voor onze gratis politieke nieuwsbrief Dagkoersen.

In zijn netelige zoektocht naar een plek voor een Nationaal Holocaust Monument, heeft de Amsterdamse burgemeester Eberhard van der Laan zijn keus gemaakt. De vierhonderd meter lange gedenkmuur met alle 102 duizend namen van Nederlandse slachtoffers van de Holocaust wil hij plaatsen in een plantsoentje tussen de Hermitage en de Weesperstraat.

De burgemeester stelt dat binnenkort in het college voor, zo bevestigen diverse ingewijden. De woordvoerder van Van der Laan wil er alleen over kwijt dat nog niets is besloten totdat het college en de gemeenteraad ermee hebben ingestemd. Het Auschwitz Comité, de initiator van het monument heeft zich eerder ook al positief over die locatie uitgelaten.

'Een krankzinnig plan'

Het beladen Dankbaarheidsmonument aan de Weesperstraat, ontworpen door Jobs Wertheim. © Najib Nafid

De emoties rondom het namenmonument liepen vorig jaar hoog op, nadat bekend werd dat de burgemeester en het Auschwitz Comité het monument wilde bouwen in het Wertheimpark, een klein parkje in de oude Amsterdamse Jodenbuurt. Zeker toen de wereldberoemde Amerikaans-Joodse architect Libeskind -

bekend van het Holocaust Monument in Berlijn en het nieuw World Trade Center - zijn ontwerp voor het park onthulde. Hij kwam met een slingerende muur van ruim vierhonderd meter blauw beton. 'Een krankzinnig plan', zei Karina Wolkers omdat in het park ook al het Auschwitz monument ligt. Ook omwonende liepen te hoop tegen het enorme bouwwerk.

Sindsdien zit Van der Laan met de kwestie. Als hij vasthoudt aan het Wertheimpark koerst hij af op juridische confrontaties met boze buurtbewoners en een woedende weduwe. Maar het Auschwitz Comité wil alleen alternatieven binnen de oude Jodenbuurt serieus in overweging nemen. En die zijn er amper. Een krappe ruimte in die een achterafstraat wees Grishaver al gegriefd van de hand. 'We zijn destijds weggestopt, en nu ook weer.'

Een aanvaardbaar alternatief

Maar eind vorig jaar kwamen ambtenaren ineens met de locatie langs de Weesperstraat op de proppen, op een steenworp afstand van de Dokwerker en het Joods Historisch Museum. Dat bleek voor het Auschwitz comité wel

een aanvaardbaar alternatief. Libeskind is volgens Grishaver desgevraagd ook best bereid om zijn ontwerp op die nieuwe locatie aan te Pasen. Positief is verder dat de burens waarschijnlijk minder misbaar zullen maken. De naastgelegen Protestantse Diaconie, heeft in elk geval al gezegd geen bezwaar tegen de komst.

Maar er doemt nog wel aan ander nieuw probleem op. Op de nieuwe plek stuit het namenmonument namelijk opnieuw op een autonoom kunstwerk, eveneens een monument. Het gaat om 'Het Dankbaarheidsmonument', dat 'de Joodse gemeenschap' in 1950 liet maken als teken van erkentelijkheid aan Amsterdammers die Joden tijdens de oorlog hebben geholpen. Een beladen kunstwerk, omdat het het eerste monument in Amsterdam is ter nagedachtenis aan de Jodenvervolging. Zonder dus de slachtoffers zelf te herdenken.

Geen teken van dankbaarheid

Wrang is ook dat kunstenaar en kampoverlevende Jaap Kaas, die als eerste werd gevraagd het Dankbaarheidsmonument te ontwerpen, op de proppen kwam met een diep zwarte natuurstenen loods. Bovenop een beeld van een 'Jeremiah' die wanhopig de uitgemergelde armen ten hemel heft. Binnenin moesten de namen van alle honderdduizend Nederlandse slachtoffers van de Holocaust komen, schreef Kaas bij zijn schetsen. Dat vonden de opdrachtgevers als teken van dankbaarheid niet erg geschikt. Kaas gaf de opdracht terug.

Beeldhouwer Jobs Wertheim - ironisch genoeg kleinzoon van de man naar wie het Wertheimpark is vernoemd en grootvader van cabaretier Micha Wertheim - maakte daarna een ontwerp dat wel werd goedgekeurd. Vijf zandstenen plakkaten met reliëfs van menselijke figuren en de tekst: 'Aan de beschermers der Nederlandse Joden in bezettingsjaren'. Bovenop prijkt een davidsster.

Gevoelig

'Het is het meest afschuwelijke monument dat er over de Jodenvervolging bestaat', vindt Jacques Grishaver. Hij wil absoluut niet bevestigen dat het Holocaustmonument langs de Weesperstraat 'het ligt zo gevoelig'. Maar als het daar komt is een ding voor hem zeker: 'Dan moet het

Dankbaarheidsmonument weg. Prachtig die erkentelijkheid. Maar op een andere plek.'

Micha Wertheim was er nog niet van op de hoogte dat het werk van zijn grootvader waarschijnlijk moet plaatsmaken. 'Maar ik ben daar niet voor. Ik zie het Dankbaarheidsmonument als een bewijs van de sfeer na de oorlog. Het is natuurlijk zo gegaan dat De Joodse gemeenschap is gevraagd om zo'n monument op te richten. Laat dat nu staan als historisch gegeven.' Daarnaast ziet Wertheim het namenmonument op zich ook niet zitten. 'Dat gaat voorbij aan het feit dat het voorbij is. En dat je niet moet blijven proberen recht te doen aan die honderdduizend vermoorde Joden, want niets kan daar recht aan doen. Er komt een moment waarop het een belediging is om weer een monument neer te zetten. Dan blijf je bezig tot heel Nederland een groot monument is. En dan is het nog niet genoeg.'

Een andere plek

Andere familieleden van Jobs Wertheim staan minder negatief tegenover de verhuizing, weet kunsthistoricus Jan Teeuwisse. Teeuwisse is door enkele nabestaanden van Wertheim gevraagd om advies over de zaak. 'Vorige week hadden we een gesprek met de gemeente. De stelling van de nabestaanden is dat het beeld wel verplaatst mag worden, maar dat het Dankbaarheidsmonument direct een andere plek moet krijgen. Het mag absoluut niet op een gemeentewerf worden opgeslagen.'

Jacques Grifhaver suggereert om het te verplaatsen naar de oude Diamantbeurs, iets verderop. Teeuwisse: 'Dat zou kunnen, en anders zijn er ook plekken te bedenken in Nieuw-Zuid, waar ook veel Joden woonden.'